

částí kultury. V druhé části eseje autor ilustruje své postřehy na hře *Ohlédni se v hněvu* (John Osborne, 1956).

Vydání této antologie, přestože více než dvě třetiny svazku jsou téměř třicet let staré a v některých bodech zastaralé, je skvělým počinem pro českou literární vědu a pro genderová studia. Jejím největším posláním je podle mého názoru zviditelnit potřebu přepsat literární dějiny a obrodit

osnovy ve výuce literatur na českých školách. Dalším přínosem je zařazení nových témat pro české prostředí, jako je lesbická literární kritika, vymezení se vůči feminismům z pohledu postkoloniálního výzkumu a hledání nové maskulinity. A jak sama editorka v úvodu píše, tato publikace by měla být jednou z prvních čítanek z různých oborů pod hlavičkou feministického výzkumu.

GENDER V PROTESTU SOCIÁLNÍCH HNUTÍ PROTI GLOBALIZACI /

VANESSA LARSENOVÁ

KOLÁŘOVÁ, M. 2009. *PROTEST PROTI GLOBALIZACI. GENDER A FEMINISTICKÁ KRITIKA*. PRAHA: SLON, s. 253.

Socioložka Marta Kolářová se dlouhodobě zabývá výzkumem globalizace, jejími vlivy na společnost a, jak lze již z názvu knihy postřehnout, v centru její výzkumné pozornosti leží protest sociálních hnutí proti globalizaci. Autorka svoji vědeckou práci propojuje s aktivismem, její postřehy a myšlenky tak nezůstávají jen napsané v knihách, ale stávají se součástí boje proti globalizaci v českém prostředí.

Kniha je přehledně dělena do osmi kapitol, kdy každá kapitola představuje hlavní problémy a otázky vyvstávající v rámci antiglobalizačního hnutí, teorií genderu, feministické kritiky či metodologického zázemí empirické práce autorky vztahující se ke globalizaci a k protestu proti ní.

Hlavním tématem knihy je protest sociálních hnutí prizmatem genderových vztahů. Autorka zde představuje dva kritické diskursy vztahující se ke globalizaci – antiglobalizační a feministický – které analyzuje ve vzájemných souvislostech. Tyto dva diskursy se kriticky zaměřují především na negativní důsledky globalizace, jako je například růst globálních nerovností, chudoba, ničení životního prostředí apod., kdy svou ústřední roli v rozhodování mají globální hráči typu nadnárodních korporací a mezinárodních

institucí, jako jsou Mezinárodní měnový fond či Světová banka (s. 12). Autorka se na proces globalizace dívá z hlediska sociálních hnutí a jejich participace v rámci debaty o globalizaci, přičemž provázala dřívější empirická zkoumání prostředí české radikální levice s nejnovějšími zahraničními studiemi o hnutích proti globalizaci, čímž čtenáři nabízí ucelený exkurs do hloubky této problematiky. K tomu přispívá i skutečnost, že autorka získala stipendium Fulbrightovy nadace a v letech 2005 a 2006 působila na Rutgers University v New Jersey (USA). Mohla zde dokumentovat střetávání dvou světů, jednak amerického akademického prostředí, jež opomíjí zkušenost „druhého světa“, a českého prostředí, kde se globální problémy tematizují málo (s. 13). Autorka se zaměřuje na velké protestní události kolem přelomu milénia, které se podle jejího názoru doslova prohnaly českou kotlinou a zanechaly po sobě otevřené otázky. Svůj pohled zaměřila právě na tyto protesty, což je z dosavadních českých studií o antiglobalizačních hnutích novinkou, a to nejen v rámci akademické debaty.

Dalším hlavním tématem knihy je feministická kritika globalizace, jež se pojí s výzkumem genderových aspektů

V posledním příspěvku vznesla Marta Kolářová z Centra globálních studií a Sociologického ústavu AV ČR otázku: *Feminismem proti globalizaci nebo feminismus jako globalizace?* Poukázala na to, že v reakci na dopady ekonomické globalizace došlo k velkému rozvoji zdola organizovaných ženských skupin, které se často propojují transnacionálně. Nicméně globální feminismus rozhodně není jednotný. Již v 19. století v době rozmachu transnacionální ženské spolupráce byla považována rovnost mužů a žen za znak civilizovanosti a ostatní kultury byly vzhledem k Západu poměřovány jako nedostatečně vyspělé. Zejména feministky v křesťanských misích se snažily pozvednout „primitivní“ ženy z barbarských podmínek domorodých kultur tím, že přijmou hodnoty bílých, západních žen střední třídy. Západní feminismus byl tak zejména na globálním Jihu chápán jako imperiální a vnucující vlastní normy jiným kulturám. Domorodé a antikoloniální feministky si stěžovaly na rasistické a orientalistické praktiky zejména amerických aktivistek.

M. Kolářová se zmínila o tom, že v posledních desetiletích se ozývaly hlasy především černošských a latinoamerických žen, východoevropských postkomunistických žen a dnes jsou to tzv. turbanové feministky, které protestují proti univerzalizaci feminismu a západní formě emancipace a staví proti ní vlastní kulturně-partikularisticky orientované projekty. To komplikuje druhovlnnou feministickou představu o globálním sesterství. Pokud tedy chápeme globalizaci jako kulturní a politický imperialismus, vnucení západních norem a způsobů života, tak imperialistické formy západního feminismu reprezentovaného bílými ženami střední třídy z globálního Severu mohou být pod negativní účinky globalizace zařazeny.

Aby ale neskončila pouze negativně, načrtla budoucí možnosti feministického aktivismu, který vzniká v různých lokalitách a inspirovane ženami v jiných kulturních okruzích bez vnucení a dominance, ve formě tzv. transverzální politiky (podle N. Yuval-Davis a C. Eschle), kterou praktikují například protiválečné skupiny Ženy v černém (Women in Black).

aktivismu proti globalizaci. Autorka v této části problematizuje bariéry pro ženy, genderová témata a feminismus v samotném sociálním hnutí označující se za antiglobalizační, a to jak v českém, tak i širším zahraničním kontextu (s. 14). Autorka zde zkoumá, proč se ve způsobech protestu v českém prostředí marginalizují feministické hlasy, jež jsou spojené s konfrontačními a násilnými taktikami většinou pod vlivem maskulinní symboliky (s. 120–121). Tyto závěry autorka dokládá zahraničními studiemi, které spojuje s vlastním zkoumáním a závěry z českého prostředí.

Text se rovněž do hloubky zabývá neoliberální globalizační politikou, jež vyvolává protikladné reakce. Jedná se zde na jedné straně o osvobození žen z utlačujících (pracovních) podmínek směrem k větší genderové rovnosti v komunitách, na druhé straně vyvolává antiglobalizační nálady spojené se snahou o návrat k tradičnímu mužství a opětovnému podřízení žen. Antiglobalizační hnutí, které můžeme obecně řadit do skupiny emancipačních hnutí, má však problémy se začleněním genderových otázek do své agendy. Naproti tomu v globálním feministickém hnutí se zase neklade důraz na ekonomickou kritiku globalizace a neoliberální politiky. Chybějící prostor sloužící k propojení těchto stran zaplňují lokální ženské skupiny zejména na globálním Jihu, které propojují ženský aktivismus a feministickou analýzu s kritikou globalizace se zaměřením na mnohočetné nerovnosti (s. 130–135). Autorka zde tematizuje i české prostředí a absenci žen na participaci v rámci hnutí. Tvrdí, že (ne)začlenění feminismu a feministické kritiky do české-

ho antiglobalizačního hnutí ovlivnil nedostatek aktivních žen v radikálním proudu organizujícím protesty, nepropojení ideologických rámců globalizace a feminismu, malá spolupráce s aktéry, kteří se na téma zaměřují (například ženské neziskové organizace) a důraz na konfrontační taktiky, které jsou maskulinní a jsou stále zdůrazňovány v alternativních médiích (s. 206).

V poslední kapitole je čtenáři/ce nabídnuta celková diskuse a závěry o antiglobalizačním hnutí, kdy si čtenář/ka utříbí hlavní teze a myšlenky celé knihy. Na závěr snad jen zbývá dodat, že kniha *Protest proti globalizaci* čtenáře/ku osloví svou aktuálností a zakotveností v reálném světě sociálních aktérů. Nabízí totiž v českém prostředí zcela nový pohled na sociální hnutí jak zahraničních, tak především českých, skrze empirické zkoumání konkrétních skupin. Shrnutí po každé kapitole umožní čtenáři/ce utříbit si hlavní teze a závěry z nich vyplývající. Hlavním přínosem této knihy je neotřelá a originální kritika z pohledu feminismu a konceptu genderu, jež dosud nebyly takto obsáhle v České republice problematizovány. Autorka propojuje akademické debaty s aktivismem, což dodává knize velké plus v podobě neodtrženosti od praxe a běžného života samotných sociálních hnutí. Díky aktivitě autorky v konkrétních protestech má čtenář/ka možnost proniknout pod slupku těchto hnutí a nemít realitu zprostředkovanou pouze prostřednictvím mediální prezentace, jež bývá často zkreslena. Tato kniha se rovněž stala učebním materiálem v kursech o globalizaci a sociálních hnutích na českých univerzitách.

OD „SOCIOLOGIE TĚLA“ K „TĚLESNÉ SOCIOLOGII“ / MICHAL RŮŽIČKA WACQUANT, L. 2004. *BODY & SOUL: NOTEBOOKS OF AN APPRENTICE BOXER*. NEW YORK: OXFORD UNIVERSITY PRESS, S. 274.

Loïc Wacquant, Francouz působící na Kalifornské univerzitě v Berkeley, má ve zvláštním zvyku publikovat své knihy

v angličtině často až řadu let poté, co byly vydány francouzsky, nebo dokonce poté, co byly přeloženy do několika dal-

Diskuse se protáhla o více než hodinu plánovaného času, neboť mi bylo jako moderátorce líto přerušovat zajímavé výměny myšlenek zejména na téma kritiky a obhajoby západního liberálního feminismu, jenž je zpochybňován feministickými hnutími a teoretickými především na globálním Jihu.

Na závěr mohlo asi deset skalních příznivců tématu, kteří vydrželi až do konce, zhlédnout dokument Hidden Face of Globalization, který ukázal na alarmující pracovní podmínky textilních dělnic zaměstnaných v továrnách nadnárodních korporací, jako jsou americký WalMart a Disney v Bangladéši. Blanka Knotková nás poté seznámila s širším kontextem života a práce v Bangladéši, který se vyznačuje především obrovskou chudobou a také dalšími aspekty otročké práce.

Za sebe jako organizátorku se domnívám, že se seminář vydařil a že poskytl zúčastněným velké množství zajímavých podnětů pro další badatelskou práci a nastínil možnosti budoucí spolupráce v rámci těchto témat.

KONFERENCE O KRITICE SPOLEČNOSTI A MOCI / Martin Brabec

Mezinárodní konference „Philosophy and Social Science“ se letos v květnu v Praze konala již po sedmnácté. V pětidenním programu od 13. do 17. května byly jednotlivé přednášky a semináře uspořádány ve vlídné atmosféře Lannovy vily. Konference měla interdisciplinární charakter na pomezí sociální a politické filosofie na jedné straně a sociálních věd na straně druhé (zejména sociologie, politologie a globálních studií) a pokoušela se propojit teoretický a empirický výzkum. Konference je institucionálně zakotvena v Centru globálních studií, společném pracovišti Akademie věd ČR a Univerzity Karlovy v Praze. Její organizaci zajišťuje dr. Marek Hrubec, ředitel